

GADÓ GYÖRGY PÁL

ZÖLDÜLŐ ERDÉSZEK AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

A „German Marshall Fund” nevű amerikai alapítvány környezetvédelmi programja keretében 1990 őszén hat hetet töltöttem az Egyesült Államokban. Ez a néhány hét korántsem volt elég arra, hogy teljes képet kapjak a bonyolult amerikai rendszerről, azért merek mégis nekifogni az írásnak, mert úgy gondolom, hogy az erdészet és a környezetvédelem határterülete nálunk elhanyagolt téma.

Zöldülő társadalom

Amerikában ma több mint 10 milliónyian tagjai különféle környezetvédő szervezeteknek. Ez ugyan a lakosságnak csak 5%-a, de – minthogy nagy részben az értelmiségiekről van szó – szerepük számarányuknál lényegesen nagyobb. A környezetvédelem jelentőségét egyre többen értik meg, a konfliktusok ismerős jellegűek.

Az észak-keleti országrész erdeit a közép-nyugati iparvidékről érkező légszennyezés károsítja. Hosszas huzavona után ősszel jóváhagyták a Levegőtisztasági Törvényt. Ha a szigorú rendelkezéseket komolyan veszik, közép-nyugaton a nehézipart korlátozni kell. Az ottani – szénportól, vagy eredendően is – fekete munkásokat azonban nem hatja meg a távoli erdők sorsa, ha megélhetésük a tét. Ez teljesen érthető.

A környezetvédelem 1990 tavaszán különösen nagy téma volt. A húsz évvel korábbi Föld Napját felelevenítve 141 országban mintegy 200 milliónyian tüntettek a lakhatóbb bolygóért. Persze tízmilliókat akkor lehet megmozgatni, ha arra megérett a helyzet. Egy ilyen nap legfeljebb arra képes, hogy a már amúgy is fogékony emberek figyelmét bizonyos témákra irányítsa.

Ilyen téma volt áprilisban a hulladékhasznosítás ügye. A jelenlegi helyzet Amerikában sokkal rosszabb, mint Magyarországon. Az árukat hatalmas mennyiségű, vonzó műanyagba csomagolják, és eddig nagyon kevés embert foglalkoztatott, hogy mi lesz a szeméttel. Sokáig a tengerbe öntötték a hulladékok jelentős részét, ma már ezt legfeljebb illegálisan tehetik meg. A települések határában a szemétkerékek megteltek. Valamit tenni kell. És az emberek megmozdultak.

Bostontól északra, egy kis település határában ki-

mentünk a szeméttelrepre. Egy elegáns középkorú hölgy irányításával néhány lelkes ember szombat-vasárnapjait a hulladékok között tölti, hogy a környék lakosait megtanítsák a szelektív szemétyűtésre. Az érkezők vidám hangulatban pakolják ki autójukból az ízléses zsákokba, dobozokba szétválogatott hulladékot. Miután mindent a megfelelő tárolóba dobtak, néhány percig még eltársalognak a falu legfrissebb híreiről. A szervezők most azon dolgoznak, hogy a műanyagok, fémek, papírok és üvegek minden fajtájának piacot találjanak. Azok a falubeliek, akik rendszeresen szembesülnek a hulladékhegyekkel, hamar felismerik, hogy legfontosabb feladatuk a hulladék mennyiségének csökkentése.

Azért említettem ezt a példát, mert jól mutatja az amerikai rendszer egyik lényeges elemét. A problémák megoldására jó esély van, ha elég ember van, aki hajlandó tenni érte. Ez érvényes a politikai életre is. Ha egy képviselőre – mondjuk egy környezetvédelmi törvény ügyében – levelekkel jól dokumentálható nyomás nehezedik, egyszerűen nem teheti meg, hogy a szavazáskor ezt figyelmen kívül hagyja. A meghozott törvény is sokszor csak akkor ér valamit, ha vannak, akiknek fontos, hogy végrehajtását kikényszerítsék.

Az energiatermelés és felhasználás kérdése is egyre hangsúlyosabbá válik. Bár az USA-ban a Föld népességének kevesebb mint 5%-a él, a Föld fosszilis tüzelőanyagainak csaknem 25%-át égetik el. Ennek hatására a légkör szén-dioxid koncentrációja növekszik, az éghajlat megváltozik. A globális felmelegedés elleni küzdelemben a legnagyobb jelentősége az energiatratégia megváltoztatásának van, de felértékelődött az erdők szerepe is. Nagyon sokan hangoztatják, hogy a légkör szén-dioxid koncentrációjának csökkenéséhez világszerte több és egészségesebb erdőre van szükség.

Az Egyesült Államok erdeli

Az Egyesült Államok története európai szemmel nézve rendkívül rövid. Mikor 1607-ben az első európai telepések a keleti partra érkeztek, hatalmas összefüggő erdőket találtak. Ettől kezdve csaknem három évszázadon át önkorlátozás nélkül pusztították az erdőket (és a büszkült kultúrákat). Nyugat felé haladva hatalmas

területeket letaroltak, mára már csak a nyugati partvidéken maradtak nagy kiterjedésű őserdők.

Az első erdőkkel foglalkozó szervezetet nem erdészek, hanem aggódó természetvédők alakították, 1875-ben jött létre az *American Forestry Association*, amely sokat tett az erdőirtás leállításáért, és az erdők felújításának megkezdéséért. Egy évvel később a Mezőgazdasági Minisztériumban megalakult az Erdészeti Hivatal, amely már a rendszeres gazdálkodás irányelvein dolgozott.

A századfordulón *Gifford Pinchot* és néhány másik, Európában tanult erdész honosította meg a tartamos erdőgazdálkodás eszméjét. (Néhány évvel ezelőtt az angol nyelvű környezetvédelmi szövegekben egyre gyakoribbakká váltak a „sustainable development, sustainable management” kifejezések. Magyarra szebb szó híján fenntartható fejlődésnek, fenntartható gazdálkodásnak fordítják. Megpróbáltam terjeszteni a tartamos gazdálkodás fordítást, de a nem-erdészek nem értik – az erdészek meg sokszor nem gyakorolják. Házi használatra mégis jó tudni, hogy az erdészek már régen kitalálták a „sustainable management”-et.

Gifford és hat társa 1900-ban alapították meg a „*Society of American Foresters*” nevű szervezetet, az Országos Erdészeti Egyesület amerikai megfelelőjét. A századfordulón hozták létre az első erdészeti iskolákat is. A szövetségi állam tulajdonában lévő erdők kezelésére *Theodore Roosevelt* elnök 1905-ben alakította meg a mezőgazdasági minisztérium keretében működő erdészeti szolgálatot.

Ma az USA 913 millió hektáros területének kb. egy-harmadát borítja erdő (298 millió hektárt). Ez az európaiak érkezése előtti erdőterületnek mintegy 70%–a, a 298 millió hektár erdőből az éves növedék 196 millió hektáron éri el az 1,2 m³/ha-os értéket. Ezen belül az ipari erdők aránya 14%, az állami tulajdonban lévőké 28%, a nem ipari célú magánerdőké 57%. Az ipari erdőket tulajdonosaik nagyon intenzíven, többé-kevésbé tervszerűen kezelik. Az összefoglalóan állami tulajdonúnak nevezett erdők nagyon sokfélék. A szövetségi állam erdein belül is nagy különbség van az erdészeti szolgálat, a nemzeti park szolgálat és a földgazdálkodási hivatal erdőgazdálkodási gyakorlata között, ráadásul ebbe a kategóriába tartoznak az egyes államok és az önkormányzatok erdei is. A legnagyobb viták ezeknek az erdőknek a sorsáról folynak.

A sokféleség a 7 millió tulajdonos birtokába tartozó magánerdőkre is jellemző. A legfőbb alapelv a magántulajdon szentsége. A törvények szigorúsága az egyes államokban nagyon különböző, de általában az amerikai polgár saját birtokára akkora és olyan ronda házat épít-

het, amelyet csak akar, erdeiből annyi fát vághat ki, amennyi jól esik neki. A magánerdők sorsát két irányból is próbálják befolyásolni. Az ország keleti felében – ahol a magántulajdon részaránya lényegesen nagyobb, mint nyugaton – nagyon sok „land trust”-nak nevezett szervezet működik. Céljuk az, hogy a természetvédelmi szempontból legértékesebb területek ajándékozás, vagy vásárlás útján a birtokukba kerüljenek, vagy a tulajdonossal szerződést kössenek arról, hogy sem ő, sem utódai nem fogják veszélyeztetni a birtokukban lévő természeti értékeket.

Az ipari erdők teljesítőképessége véges, az állami erdőkben a közvélemény a fakitermelés csökkentését követeli, ezért a washingtoni székhelyű erdészeti szolgálat a magánerdők tulajdonosait intenzívebb erdőgazdálkodásra buzdítja. Erdészeik készen állnak arra, hogy a tulajdonos célkitűzéseinek megfelelő ütemtervet készítsenek. Természetesen nem kötelező a szakemberek segítségét igénybe venni, a tulajdonos erdeit érintetlenül hagyhatja, vagy akár letarolhatja, tönkretetheti.

Mi lesz a baglyokkal?

A Föld leggazdagabb *mérsékelt égövi őserdei* az USA csendes-óceáni partvidékén, Washington és Oregon államban, valamint Kalifornia északi részén található.

A párás klímában megnövő fenyők egy gazdag ökoszisztéma legszembetűnőbb képviselői. Az elmúlt években az őserdők területe rohamosan csökkent. Magántulajdonban alig-alig maradt őserdő, a szövetségi állam tulajdonában lévő erdőkből az erdészeti szolgálat óriási fatömeget termelt ki. A tarra vágott őserdők helyére egyetlen fafaj, a duglászfenyő került. Az elmúlt egy-két évben az erdészeti szolgálat hihetetlen ellenállásba ütközött. *A természetvédők az északi pettyes baglyot tűzték a zászlajukra, ez az a madár, amely tipikusan a sok holt faanyagot tartalmazó, nagy kiterjedésű őserdőkben él, így aztán az őserdők felaprózódása miatt veszélyeztetetté vált.*

Az erdész szakértőkkel dolgozó *Wilderness Society* és az erdészeti szolgálat között szakmai vita folyik az őserdő definíciójáról. A természetvédők azt állítják, hogy az erdészeti szolgálat adatai hamisak, nem 2,8 millió hektár, hanem alig több mint 1 millió hektár, ökológiai szempontból jelentős őserdő maradt, amiből 320 ezer hektár áll szigorú védelem alatt. Azt most már mindkét fél vallja, hogy az őserdőkre az emberiségnek szüksége van. A tudomány nem nélkülözheti a szukcessziós folyamatok vizsgálatát, a sokezer év történetét rögzítő természeti adatbankot, és azt a genetikai gazdagságot, ami az őserdőkben felhalmozódott. A fakitermelésben érdekelt cégek azonban azzal érvelnek, hogy ha ezt az

értékes faanyagot nem termelik ki, akkor nem tudják kielégíteni az amerikai faipar igényeit. A természetvédők ezzel szemben azt követelik, hogy a kongresszus azonnal függessze fel a fakitermelést, aztán a szakértők határozzák meg, hogy mely területre kell kiterjeszteni a mindörökre szóló védelmet. A Capitoliumba megindult a levéláradat. Egyes környezetvédő szervezetek hajlandók lennének kompromisszumos megoldást keresni, de sokan azt kívánják, hogy valamennyi megmaradt őserdőt nyilvánítsák védetté, az erdészek pedig ne az őserdőkben, hanem a régió többi erdejében bizonyítsák, hogy képesek a tartamos erdőgazdálkodásra, hiszen ezek között is vannak idős, jelentős fatömeget adó állományok.

Washingtonban, a politikai élet földrajzi középpontjában, a Capitolium és a Fehér Ház között áll a mezőgazdasági minisztérium erdészeti szolgálatának épülete. A házban szinte bárkivel beszélgettünk, a nyugati part őserdei és a pettyes baglyok szinte percekben belül szoba kerültek.

A bagoly az emberek aggodalmának jelképévé vált, és lassan megváltoztatja az erdészeti szolgálat munkáját. Hatalmas kötetet állítottak össze a pettyes bagoly élőhelyének védelméről, a látogatóknak környezetvédelmet hurogoló baglyos kulcstartót osztogatnak, és több kilónyi anyagot dolgoztak ki arról, hogy a nagyközönség véleményét miként építik be a döntéshozatal folyamatába. Valószínűleg ennél több is fog történni. A nyugati partvidéken minden bizonnyal nagy területen védetté nyilvánítják majd az őserdőket. Máshol olyan erdőművelési eljárások kerülnek majd előtérbe, amelyek az ökoszisztémák bonyolultságára tekintettel vannak. Az erdészeti szolgálat erdeit hivatalosan 1960 óta a többcélú gazdálkodás elvei szerint kezelik, de a védelmi és rekreációs funkció most válik majd igazán hangsúlyossá. A washingtoni főhadiszállás egyik eldugott toronyszobájában néhány hónapja az „új távlatok” elnevezésű osztály ökológus végzettségű munkatársai dolgoznak. Az erdészeti szolgálat főnöke valószínűleg tényleg belátta, hogy szemléletváltásra van szükség, nem csak a látszat kedvéért alkalmazta ezt a néhány embert. A kérdés csak az, hogy az ökológusok gondolkodásmódja a toronyszobából leszívárog-e az épület – és az ország – alsó régióiba?

Erdészek és környezetvédők

Az erdészeknek és az erdőkkel foglalkozó környezetvédőknek számos szervezetük van. A Society of American Foresters (SAF) és az American Forestry Association (AFA) kapcsolata azt mutatja, hogy a két csoport

szembenállása nem mindig szükségszerű. Mindkét szervezet nevét említettem már, most azért írtam le újból angolul, mert kis pontatlansággal mindkettőt fordíthatnánk amerikai erdészeti egyesületnek, de míg a SAF a mi Országos Erdészeti Egyesületünkhöz hasonló szakmai szervezet, a 15 évvel nagyobb múltra visszatekintő AFA, az erdőt szerető laikusok felé fordul.

A 30 főállású dolgozót alkalmazó SAF két országos folyóiratot jelentet meg, a *Journal of Forestry* és a *Forest Science* Magyarországra is eljutottak. Talán még népszerűbb a szintén kb. 30 fős apparátussal működő AFA magazinja, az *American Forests*.

Az AFA két éve indította el „Global ReLeaf” nevű programját. A ReLeaf lefordíthatatlan szójáték, egyszerűre jelent enyhülést és újraerdősítést, arra utal, hogy a faültetés szerepet játszhat a globális felmelegedés enyhítésében. Az akció rendkívül népszerű, az emberek örülnek, hogy a sok kesergés után tehetnek valamit környezetükért.

A SAF kezdettől fogva szakmai segítséget adott a városi faültetések és vidéki erdőszítések megvalósításához. Az AFA akciójának hatására egyre többen megbecsülik az erdészek munkáját, ezt a SAF is örömmel nyugtázza. Számukra is egyre fontosabbá válik, hogy környezetvédelmi tárgyú kiadványokkal forduljanak a nagyközönséghez, hiszen – ahogy zöld matricára nyomott jelszavuk mondja: „Egy erdész számára minden nap a Föld Napja”.

A SAF és az AFA többször kiadott már közösen készített szakmai tájékoztatót. Az AFA természetesen sokszor kritikával illeti az erdészeti szolgálat munkáját, de velük is korrekt kapcsolatra törekednek.

Az erdészeti és környezetvédő szervezetek kapcsolata számomra azért volt különösen érdekes, mert néhány hónapja belőlem is főállású környezetvédő lett, a Független Ökológiai Központban dolgozom. Mi is csatlakoztunk a Global ReLeaf programhoz, az „Ültess fát utódaidnak!” mozgalom elindításán fáradozunk. De ez már nem a mostani beszámoló témája.

A volt NDK-ban két erdészeti felsőoktatási intézmény működött, az egyik Tharandtban, a másik Eberswaldeben. Utóbbit 1963-ban megszüntették és az itteni kutatóintézet magára maradt. Most egyesület alakult a volt fakultás újraindításának szorgalmazására. Az intézmény egykori színvonaláról Fekete Zoltán, volt professzorunk rendkívül elismerően nyilatkozott abból az alkalomból, hogy 1930 augusztusában a soproni főiskola testvéri üdvözlését vitte az eberswalde „erdészeti akadémia” 100 éves jubileumára, díszes oklevél kíséretében.

(EL 1931. 4., DW 1991. 1. Ref. Jérôme R.)

ROVATVEZETŐ: MOSONYI GÉZA

TAROKK – SAROK

A rejtvényekben szereplők a Paskievics-féle, kötelező XX-as hívásos tarokkot játsszák, ahol a XX-as fektetése tilos és az értékelhető figurák a következők: tulétroá (tuli), négy király, duplajáték, pagátultimó, XXI-fogás és volát. A játékban mindig Dezső az osztó, tőle jobbra ülnek: Attila, Béla és Csaba.

4. C. XII	D. III	A. XVIII	B V
5. A treff B	B. VII	C. skíz	D. VI
6. C XVI.	D. pikk B	A. XIV.	B. XV
7. C. pikk K	D. kőr K	A. XXI	B. kőr B
8. A. treff Á	B. káró K	C. XI.	D. kőr D
9. C. pikk Á	D. kőr Á	A. I	B. káró D

Az Attila—Csaba páros teljesítette minden bemondását. A licithez meg kell jegyezni, hogy Csaba bölcsen nem drágította a játékot, mert invittel vagy egyes játékkal lapot vett volna el Attilától. Attila csak indulóként mondhat ultimót és volátot.

Rejtvény

Osztás, licit és skartolás után a helyzet az alábbi:

Attila	Dezső
XI, IX, VII, IV, III, II	XX, XVI, VIII, I
kőr K	treff K, B
káró D	káró D, B, Á
treff D	

Béla	Csaba
skíz, XVIII, XVII, XIV	XXI, XIX, XV, XIII
XII, VI	X, V
káró K	pikk Á, B, K
treff D, Á	

Kérjük, írják meg, hogy véleményük szerint hogyan alakult a fenti kiosztású játszma. A megfejtéseket kérjük a megjelenéstől számított tizenöt napon belül a szerkesztőséghez megküldeni. A helyes megfejtést beküldők között — a Monteditio Kft ajándékaként — könyvutalványokat sorsolunk ki. A januári számban megjelent feladvány megfejtői közül könyvutalványt nyert: *Illyés László* (Baja).

A múlt havi rejtvény megfejtése

A licitálás:

Attila	Béla	Csaba	Dezső
három	passz	kettő	passz
tartom	passz	passz	passz

A bemondások:

Attila:	segít a XX-as, passz
Béla:	passz
Csaba:	tuli, négy király, duplajáték, passz
Dezső:	passz
Attila:	pagátultimó, volát, passz
Béla, Csaba, Dezső:	passz

Az ütések:

1. A. treff D	B. X	C. XIX	D. treff K
2. C. IX	D. XIII	A. XVII	B. IV
3. A. treff D	B. VIII	C. XX	D. II

Húsvéthétfő

A félelem még élt az emberekben, a remény és reménytelenség zűrzavarából kezdett talpra állni a tanyák népe.

Az erdő tavaszt váró hallgatása is fölengedett, 1957-ben jártunk. Erdészetünk már 56 előtt is gyűjteménye volt a B-lisztás erdészeknek, egyemetekről kizárt fiataloknak, internálótábor megjárta nagy magyaroknak.

Közöttük volt Imre bácsi, aki az internálótáborról is — melyet következetesen internátusnak nevezett — mindig vidáman beszélt. Mikor az őr puskájával a harmadik határban fogták meg orvvadászaton, mikor szénégetőnek jelentkezett, holott szénégetést még nem is látott, amikor megszökött az internátusból...

Nagy tisztelője volt a református papnak, aki Oxfordban végezte az egyetemet, azért helyezték abban az időben Budapestre a tanyavilágba. Imre bácsi egy őszi hajnalon a kisvasúti megállónál várta. Már fél szalmakazlat eltűzelt a közeli tanyából, mire a vonat megérkezett. Hideg is volt, meg így jelzett a vonatnak, hogy biztosan megálljon.

Központunk hatalmas rendcsinálásra rettegett személyeztetist kapott Pápista Lajos személyében. Feleséggel „nagyon örültünk”, amikor közölte velem: nálatok töltjük a húsvéti ünnepeket. A tanyavilág húsvéthétfői népszokásait semmiféle politikai erő nem zavarhatta meg. Közöltem is a személyzetisél, hogy mi ilyenkor kocsira ülünk és meglátogatjuk a tanyavilágban élő embereinket. Megyek veletek — hangzott a válasz. A két szürkének jól bele kellett feküdnie a hámba, hogy a locsolókkal megrakott gumis kocsit elhúzzák a homokos úton.